

اما شرکت‌های پتروشیمی و فولادی که بخش زیادی از درآمدهای غیرنفتی ایران را تأمین می‌کنند، همچنان در حال صادرات هستند. در واقع ایران حدود ۴۰ میلیارد دلار درآمد غیرنفتی دارد که با یک شبکه مویرگی در حال دور زدن تحریم‌هاست و هزینه ردیابی برای تحریم‌کنندگان را بالا برده است. با وجود این نمی‌توان گفت که تحریم جدید به صورت صد درصد هیچ اثری بر اقتصاد ایران ندارند.»

آلبرت بغزیان، اقتصاددان: «فعال‌سازی مکانیسم ماشه بیشتر اثر روانی بر اقتصاد ایران دارد و اگر بازاریا و سیاست‌گذاران اقدام به موقع انجام ندهند، بازار ارز و بورس دچار تنش کوتاه‌مدت می‌شوند.»

سیدکمال سیدعلی، کارشناس پول و بانک: «اجرای مکانیسم ماشه نهایتاً فشار اقتصادی خاصی بر ایران نخواهد آورد و وضع بازار ارز ایران حداقل تا پایان سال از این اتفاقات اثری نخواهد دید و تنها می‌توان انتظار داشت که این اقدامات اثرات سیاسی در پی داشته باشد. با این همه به نظر می‌رسد فعلاً ایران قصد ندارد به تعهدات برجای خود برگردد؛ چراکه آمریکا با خروج از برجام و تحریم ایران نه تنها تعهدات خود را کنار گذاشت بلکه کاری کرد که دیگر اروپایی‌ها نیز نتوانند به تعهدات خود پایبند بمانند و در این رهگذر باید توجه داشت که نقل و انتقال پول به شدت دچار مشکل شد و حتی وعده‌های اروپا در خصوص اینستکس هم در عمل تحقق نیافت. در نتیجه اجرای مکانیسم ماشه در کوتاه‌مدت تأثیر شگرفی در بازار ارز ایران نخواهد داشت.»

برخی صادرکنندگان در حال سرمایه‌اندوزی در خارج کشور هستند

یک کارشناس بانکی معتقد است فشارهای تحریمی بر ایران بی‌سابقه بوده و اتفاقاً این فشار بی‌سابقه با مقاومت جدی ایران همراه بوده است. وضع اقتصادی کشور در شرایطی با شیوع کرونا دشوارتر شد که اکنون کمتر از ۱۱ ماه از ادامه کار دولت روحانی باقی مانده است. ریزش ارزش ریال در برابر ارزهای جهان از یک سو و افزایش انتظارات تورمی از سوی دیگر فشار شدیدی را متوجه قیمت‌ها کرده است. دارندگان سرمایه‌های بزرگ و کوچک مترصد کوچک‌ترین فضایی برای تبدیل پول به کالا هستند؛ ارز، سکه، خودرو، مسکن و هر آنچه در این میان بتواند پول را از تورم و کاهش ارزش مصون بدارد، بازار گرمی را داراست.

نوسان قیمت‌ها در بازار ارز اما این روزها بیش از پیش نمود دارد. ورود ارز به کانال ۲۷ هزار تومان حالا شرایطی دشوار را پیش روی اقتصاد قرار داده است. رفت و برگشت مداوم قیمت‌ها این سوال را در افکار عمومی ایجاد کرده است که آیا قیمت‌ها روند افزایشی را طی می‌کند یا خیر؟

احمد حاتم‌یزد، کارشناس اقتصادی و تحلیلگر بازار پولی، در رابطه با دلیل افزایش اخیر قیمت ارز در ایران گفت: «واقعیت این است که هیچ اتفاق جدیدی رخ نداده و افزایش اخیر قیمت ارزهای معتبر وابسته به مشکلاتی است که از گذشته به وجود آمده است. به این ترتیب که ارز هم مانند هر کالایی قیمت‌ش توسط مکانیسم عرضه و تقاضا تعیین می‌شود. در حال حاضر صادرات نفتی ما تقریباً به صفر رسیده و از سوی دیگر آقایان صادرکننده هم از وارد کردن ارز حاصل از صادرات خود کوتاهی می‌کنند.»

تحریم نفتی، عدم ورود بخشی از درآمد حاصل از صادرات غیرنفتی به کشور و همچنین تشدید فشار تحریم و بحران نقل و انتقال به پول در کنار تبعات شیوع کرونا این وضع را ایجاد کرده است.

صادرکنندگان تا جایی که من می‌دانم، نزدیک به نیمی از درآمد خود را وارد کشور نکردند و اقدام به سرمایه‌گذاری در خارج از کشور کردند. البته بعید می‌دانم آنها دانش ورود به بورس یا حوزه تولید را داشته باشند و احتمالاً در بخش مستغلات و مسکن اقدام به خرید کردند. در واقع آنها در حالی سرمایه‌اندوزی می‌کنند که کشور به درآمدهای ارزی آنها نیاز وافر دارد. اینها در کنار بلوکه شدن بخشی از اموال ایران در خارج از کشور و دیوار ضخیمی که آمریکا با تحریم خود کشید و عملاً راه نقل و انتقالات پولی به کشور را بست، زمینه‌ساز اصلی کاهش تدریجی ارزش پول ملی کشور است. این همان واقعیتی است که نزدیک به دو سال است خودش را بر کشور ما تحمیل کرده است.

این تحریم‌های اخیر در تمام چهار دهه اخیر ویژه و سخت‌ترین بوده است. تاکنون البته کشور با تمام توان در مقابل زورگویی‌های آمریکا مقاومت کرده است. این وضع تا چند سال آینده هم عملی خواهد بود ولی نمی‌توان آن را تا ابد ادامه داد. به همین دلیل نهایتاً باید به فکر حل مشکل بود و من فکر می‌کنم تا زمانی که این شرایط ادامه دارد، عملاً ارزش پول ملی ما کاسته خواهد شد.

در حال حاضر کمبود منابع، عامل اصلی افزایش قیمت دلار است و مادامی که امکان صادرات نفت ایران وجود نداشته باشد و نقل و انتقال پول با دشواری صورت گیرد، ادامه خواهد یافت. اصلاً صورت خوشی ندارد که هر کشور ضعیفی به خود اجازه می‌دهد منابع کشور ما را بلوکه کند. این از نظر سیاسی هم چهره خوبی برای ما ندارد و بهتر است سیاستمداران راهکاری برای گذر موفق از این وضع آماده‌کنند.

اصلاح بازار ربطی به مسائل سیاسی ندارد

فریدین آقابزرگی درباره اثرگذاری بازگشت برخی از تحریم‌ها به بازار سرمایه اظهار داشت: «به دلیل قدمت تحریم‌ها و ناملایمت‌های اقتصادی که در سال‌های گذشته به ایران تحمیل شد، کشورمان به سازگاری‌های خوبی با تحریم‌ها رسیده و راهکارهای دفع صدمات ناخواسته در شرایط اقتصادی مختلف پیش‌بینی شده است. بنابراین با وضع این تحریم‌ها جز آثار روانی محدود، شاهد بروز شده شدن انتظاراتی مبنی بر وارد آمدن ضربه مهلک به اقتصاد از لحاظ فیزیکی و عملیاتی نخواهیم بود.»

در برابر این تحریم‌ها می‌توان گفت، مصون هستیم؛ چراکه ارتباطات تجاری و اقتصادی در سطح بین‌الملل را از مدت‌ها پیش نداشتیم و سازوکار فضای اقتصادی ما متکی به این مسائل نیست و این تصمیمات جدید تحریمی به جز یک شوک روانی کوتاه و گذرا تأثیر دیگری نخواهد داشت.

این کارشناس بازار سرمایه با بیان اینکه نتیجه این فعل و انفعالات یک واکنش روانی کوتاه و گذرا خواهد بود، ادامه داد: «با فرض بر اثرگذاری عملیاتی و اقتصادی تحریم‌ها خود به خود ممکن است مقداری نرخ ارز متأثر شود و موثرترین عامل رشد بازار سرمایه هم افزایش نرخ ارز بوده است. بنابراین سود عملیاتی شرکت‌ها که بر اساس نرخ‌های بین‌المللی کار می‌کنند، افزایش می‌دهد.» آقابزرگی با بیان اینکه اثر تحریم‌های جدید بر بازار خنثی خواهد بود، تأکید کرد: «در جریان وضع تحریم‌های جدید، یک اثر منفی بابت جو روانی و یک اثر روانی مثبت بابت افزایش نرخ ارز وجود دارد. در نتیجه می‌توان گفت این دو اثر همدیگر را خنثی می‌کنند.»

او با بیان اینکه در شرایط حاضر بازار سرمایه بدون توجه به این مسائل حرکت طبیعی و موزون خود را ادامه می‌دهد، گفت: «نوسان ذات بازار است، یادمان باشد که بازار در روزهای پیک به بازدهی ۳۰۰ درصدی رسید و در مقابل این بازدهی قابل توجه نیاز به اصلاح دارد و اصلاح و این روند ذات بازار است و ربطی به مسائل سیاسی ندارد.»

سعید غلامحسینی / شهروند

اقدام آمریکا با وجود اینکه اعتبار حقوقی ندارد چه اثری بر اقتصاد کشور خواهد داشت

اصلاح بازار

ربطی به مسائل سیاسی ندارد

جدیدی باقی نگذاشته است؛ یعنی کانال‌های مالی، صادرات نفت و دیگر مبادلات ایران را به حداقل رسانده و از این کمتر نمی‌شود. اما بازارهای ایران مستعد تأثیرپذیری از اخبار منفی‌اند و هر اقدامی در داخل می‌تواند به نوسان قیمتی دوباره دامن بزند.

نظر کارشناسان اقتصادی درباره تأثیر واقعی مکانیسم ماشه

اقدام آمریکا اگر چه از نظر سازمان ملل اعتبار حقوقی ندارد اما نمی‌توان گفت که فشار آمریکا برای برگشت تمام تحریم‌ها بی‌اثر خواهد بود. با وجود این مسئولان ایرانی معتقدند که ایران در فرآیند تحریم دیگر چیزی برای از دست دادن ندارد و فعال شدن مکانیسم ماشه تأثیری بر اقتصاد کشور نمی‌گذارد.

در عمل اما بورس و برخی بازارها به اجرای مکانیسم ماشه واکنش منفی نشان دادند که این واکنش از سوی بسیاری هیجانی قلمداد شد. در ادامه گزیده‌ای از نظر کارشناسان اقتصادی درباره تأثیر واقعی مکانیسم ماشه آورده شده است:

تیمور رحمانی، اقتصاددان: «مهم‌ترین مسأله‌ای که در حال حاضر کشور با آن روبه‌روست نه تحریم‌ها که اثرات منفی سیاست‌گذاری‌های پیشین است که منجر به افزایش شدید نقدینگی و بالارفتن نرخ تورم شده است. تجمع نقدینگی‌های کشور با فرض بازگشت تمام تحریم‌ها تأثیرات عمیق‌تری بر بخش‌های حقیقی اقتصادی خواهد گذاشت.»

در کنار این شرایط اگر سازوکار FATF همچنان مورد پذیرش واقع نشود، اثرات بر شاخص‌های اقتصادی نه به واسطه تحریم‌ها که سیاست‌های نادرست ممکن است دوچندان شود. شرایط پیش رو شاید بدتر از دوره ۹۰ تا ۹۴ نباشد اما با پیچیدگی‌هایی همراه است که بدون افزایش قدرت دیپلماسی و تصویب همزمان سیاست‌های مالی و پولی با توجه به تنگنای مالی دولت شاید بدتر شود و بازار را نوسان بیشتری دهد.»

مجیدرضا حریری، رئیس اتاق ایران و چین: «اگر سایر کشورها در این زمینه با آمریکا همکاری کنند، اوضاع اقتصاد ایران به شرایط پیش از سال ۹۳ برمی‌گردد که وضع اقتصاد ایران به حدی دشوار شده بود که با واسطه‌گری عمان مذاکرات برجام شکل گرفت اما از آنجا که با شرایط فعلی مذاکرات دیگری در کار نیست فشارها مضعف خواهد شد.»

کامران ندی، کارشناس پول و بانک: «این موضوع می‌تواند وضع اقتصاد را از آنچه در حال حاضر شاهد آن هستیم وخیم‌تر کند و مسیره‌ها و کانال‌هایی که ما می‌توانیم از طریق آنها کالاهای مورد نیاز کشور را وارد و منابع را منتقل کنیم کمتر خواهد شد و در واقع هزینه جابه‌جایی پول افزایش خواهد یافت.» یحیی آل اسحاق، وزیر اسبق بازرگانی: «اکل مرادوات ما با اروپا به دو میلیارد دلار می‌رسد که از این مقدار فقط ۴۰۰ میلیون دلار صادرات و مابقی واردات است. حال آنکه مرادوات اقتصادی ایران و عراق در سال گذشته ۱۳ میلیارد دلار و در سال جاری تا کنون ۹ میلیارد دلار بوده است. در نتیجه مرادوات ایران و اروپا چندان تعیین‌کننده هم نیست و باید مرادوات مالی با شرکای اصلی تجاری را جدی بگیریم.»

میثم رادپور، کارشناس اقتصاد: «باید گفت که تحریم‌ها به هسته سخت خود رسیده است. در واقع تحریم‌های اعمال شده تا کنون صادرات نفت و گاز کشور را تحت الشعاع قرار داده و این به علت سهولت در ردیابی و پیگیری بوده است

شهبند] ساعتی پس از اعلام بازگشت تحریم‌های سازمان ملل علیه ایران به وسیله آمریکا، شاخص کل بورس اوراق بهادار تهران در جریان معاملات روز یکشنبه ۲۰۸ درصد افت کرد و بانک مرکزی ایران نیز نرخ رسمی عرضه دلار را ۷۵۰ تومان افزایش داد.

مایک پمپئو، وزیر خارجه ایالات متحده آمریکا، در ساعات پایانی روز شنبه با انتشار بیانییه‌ای رسماً از اعمال دوباره «همه تحریم‌های سازمان ملل علیه ایران» خبر داد. هر چند این اقدام آمریکا تاکنون با مخالفت سازمان ملل متحد، اتحادیه اروپا و روسیه مواجه شده ولی ایالات متحده به تمامی اعضای سازمان ملل هشدار داده که در صورت نقض این تحریم‌ها که شامل «تعمید دائمی» تحریم تسلیحاتی ایران نیز می‌شود با پیامدهای تنبیهی روبه‌رو خواهند شد.

در پی انتشار این خبر، بورس اوراق بهادار تهران دادوستدهای روز یکشنبه خود را با سیر نزولی شاخص کل آغاز کرد؛ به طوری که شاخص کل بازار سهام ۴۷ هزار و ۲۵۱ واحد کاهش یافت و به یک میلیون و ۶۵۲ هزار و ۴۲۲ واحد رسید. همزمان بانک مرکزی ایران نیز نرخ رسمی عرضه دلار آمریکا را با ۷۵۰ تومان افزایش به ۲۷ هزار و ۲۰۰ تومان افزایش داد که بالاترین سطح نرخ رسمی عرضه دلار است. با وجود آغاز عرضه بانک مرکزی ایران برای مهار صعود نرخ ارز، در بازار آزاد تهران نیز قیمت فروش هر دلار آمریکا با ۴۵۰ تومان افزایش در مقایسه با نرخ پایانی معاملات روز شنبه به ۲۷ هزار و ۲۵۰ تومان رسید.

هر یورو نیز روز یکشنبه از بانک مرکزی ایران ۳۲ هزار تومان فروخته شد که ۲۵۰ تومان پایین‌تر از نرخ آزاد آن بود. در همین حال، عبدالناصر همتی، رئیس‌کل بانک مرکزی ایران، روز یکشنبه اعلام کرد که در حوزه بین‌المللی رایزنی‌های ارزی این بانک در بعضی کشورهای در آستانه‌نژدهی بوده و از طرف دیگر میزان صادرات نفت و فرآورده‌های آن بهتر شده و روند بازگشت ارز صادرکنندگان سرعت گرفته است. او بر این اساس تأکید کرد که تلاش‌های آمریکا تنها برای به راه انداختن جنگ روانی و فشار تبلیغاتی علیه ایران است.

رشد نرخ ارز در بازار ایران با وجود تعطیلی بازار جهانی طلا موجب شد تا قیمت هر قطعه تمام سکه طلا بار دیگر به اوج تاریخی ۱۳ میلیون و ۲۵۰ هزار تومان بازگردد و هر گرم طلای ۱۸ عیار نیز در بازار تهران یک میلیون و ۲۵۰ هزار تومان مبادله شد.

اثر روانی تحریم‌های جدید بر بازارها

بسیاری معتقدند بازگشت این تحریم‌ها تنها اثر روانی برای جامعه دارد و اینکه این اقدام آمریکا چه تأثیری بر فضای اقتصاد ایران بگذارد، کاملاً وابسته به عملکرد دولت است؛ به عبارتی کارشناسان اقتصادی می‌گویند اگر اقدامات بی‌ثبات‌کننده داخلی رخ ندهد و دولت خود به تنش در بازارها دامن نزند، این اقدام نمی‌تواند اثری بر اقتصاد ایران بگذارد.

به نظر می‌رسد بیشترین دغدغه‌ها از جانب بازار ارز ایران است؛ زیرا هم مستعد تأثیرپذیری شدیدی از اخبار منفی است و هم بر بازارهای دیگری چون بازار سرمایه و طلا اثر می‌گذارد. از طرف دیگر با راهکارشناسان اعلام کرده بودند که تنها در صورتی می‌توان به ثبات قیمت در بازار ارز امیدوار بود که وضع درآمدهای ارزی کشور مناسب باشد اما ناگفته پیداست که امسال دولت با تنگنای درآمد مواجه بوده است و هر اقدامی در داخل می‌تواند بازار ارز را متأثر کند.

بر این اساس به نظر می‌رسد تحریم‌های آمریکا چنان بوده که جا برای تحریم